

Soms lees je een tekst en voel je opluchting. Godzijdank. Zo is het. Of zo zou het toch moeten zijn. Bijvoorbeeld bij het lezen van deze regels uit de brief aan de Hebreëen:

*Houdt de onderlinge solidariteit in stand
en houdt de gastvrijheid in ere
want zo hebben sommigen zonder het te weten
engelen ontvangen (uit: Brief aan de Hebreëen 13:1-2)*

Ik struikelde er deze zomer over: deze briefregel uit de brief aan de Hebreëen, waarmee de schrijver verwijst naar het verhaal uit Genesis. Chagall maakte er een prachtig schilderij over dat op de voorkant van het liturgieboekje staat. In de krant ging het toen over de strafbaarstelling van illegaliteit. U weet wel: met een noodgang is daar wetgeving voor door de Tweede Kamer gerommeld. Tot mijn schrik leek de ophef pas echt te ontstaan toen ook de hulp aan mensen zonder papieren dreigde strafbaar te worden. Pas toen we zelf in het geding waren dus, voor zover we soep uitdelen dan... Veel minder ophef over de wet zelf. Eerlijk gezegd werd ik er nogal moedeloos van. Maar dan die briefregel! En dat mooie verhaal. De vreemdeling niet als verkrachter of als crimineel die onze huisdieren zal opeten. Maar als mogelijke engel.

Ik weet het en heb het vaker benoemd: bijbelverhalen zijn niet bedoeld om als oneliners op onze wereld van vandaag te plakken en te doen alsof daarmee wel een-twee-drie duidelijk is hoe we complexe maatschappelijke vraagstukken zouden moeten oplossen. Maar toch: de aansporing om zo in het leven te staan, om die grondhouding van gastvrijheid in te oefenen – het voelde als een broodnodige verademing. Deze week nog toen ik las hoe de Amerikaanse immigratiepolitie ICE nieuwe medewerkers werft met de tekst ‘Amerika heeft te maken met een invasie van criminelen en roofdieren, we hebben JOU nodig om ze weg te krijgen’ (NRC, donderdag 18 september). Of toen ik las dat onze minister Van Weel de subsidie heeft ingetrokken die Vluchtelingenwerk nodig heeft om mensen te helpen met het invullen van papieren voor gezinshereniging. De IND moet dat gaan overnemen: de al overbelaste IND. Het lijkt er volgens bronnen van de NRC op dat de IND van plan is ‘het aanvraagproces voortaan aan de vluchtelingen zelf over te laten’ (NRC, 17 september). Als de moed me in de schoenen zakt heb ik andere taal nodig, andere verhalen. Dan wil ik me laten bevragen door het appèl dat uit die briefregel spreekt. Kunnen wij dat handen en voeten geven – een gastvrije wereld? Waarom lukt het ons niet? Wat is ervoor nodig om een begin te maken?

Al vanaf het begin noemt deze gemeenschap zichzelf geen kerk maar ‘ekklesia’. Niet omdat dat nou zo lekker verstaanbaar is voor onbekenden. Dat is het niet, vrees ik. Maar *ek-klesia* – laten we het ons aan het begin van een nieuw seizoen maar weer te binnen brengen – daar klinkt het Griekse woord kalein, ‘roepen’, in door, en ek betekent ‘uit’. We worden ergens uit weggeroepen. In de politieke leestrategie van deze Ekklesia betekent dat: niet vastroesten in beelden van hoe deze wereld is, maar een onmogelijke, ándere wereld *mogelijk* denken. Zoals in het verhaal gebeurt wanneer twee mensen die kinderloos zijn gebleven, van een vreemdeling horen dat ze op hun oude dag nog een kind zullen krijgen. Een lachwekkend idee.

Als een Ekklesia een plek is waar we dát proberen dat te doen, als dat een belangrijke opdracht is – het onmogelijke mogelijk denken... geen oorlog meer, maar vrede; geen honger meer maar voor iedereen te genoeg om van te leven, ... – wat dan te denken als het gaat over migratie?

In 2021 schreef Naima Charkaoui, een Vlaamse politicologe, een essay – *Het opengrenzenmanifest* (2021). Voorin citeert ze bij wijze van motto de Amerikaanse taalkundige en politiek activist Noam Chomsky. Dat citaat klinkt zo:

De slimme manier om mensen passief en gehoorzaam te houden is het spectrum van aanvaardbare meningen strikt te beperken, maar binnen dat spectrum een zeer levendig debat mogelijk te maken – en zelfs de meer kritische en dissidente meningen aan te moedigen. Dat geeft de mensen het gevoel dat er sprake is van vrij denken, terwijl de vooronderstellingen van het systeem voortdurend worden versterkt door de grenzen die aan het bereik van het debat worden gesteld.

Het debat over migratie vindt Charkaoui illustratief voor dit mechanisme: er wordt van alles over geroepen en geschreeuwd. En zo klinkt het alsof alles gezegd kan worden. Maar in wezen is er ook een duidelijke grens aan dat debat, stelt ze, want iedereen háást zich voorop te stellen dat h/zij uiteraard niet pleit voor open grenzen. Ja, voor goederen en diensten moeten onze grenzen open zijn. Ironisch genoeg is het op dat vlak juist begrenzing dat weerstand oproept. En voor onszelf zijn verreweg de meeste grenzen open. Maar hoe rechtvaardig is het dat wij voor een vakantie de halve wereld over kunnen reizen, terwijl het voor mensen met veel urgentere redenen om hun land te willen verlaten, zoveel ingewikkelder is. Charkaoui pleit voor een denkoefening. *Wat als*. Wat als onze grenzen open zouden zijn. Of in elk geval een stuk opener dan ze nu zijn. Waarom die denkoefening niet samen maken, nu we zien hoe dodelijk onze grenzen geworden zijn.

Waarom we dat NIET doen, daar zijn veel antwoorden op te geven. Eentje zit ook verstopt in ons verhaal, vrees ik. Heeft u gehoord hoe er in dat verhaal gerend wordt? Abraham zag de drie mannen en hij *snelt* ze tegemoet. Hij *holt* vervolgens naar de tent. Daarna *snelt* hij naar de kudde voor een kalfje. En een jongen daar *holt* weg om het klaar te maken voor de gasten. Al dat rennen en vliegen laat de schrijver beginnen met het *zien* van Abraham; dat *zien* zet het verhaal in beweging. Het was op het heetst van de dag en hij *zag* ze, die vreemde mannen. Hij *zag* wat ze nodig hadden. Dat verhaal ligt vandaag in ons midden als een ongemakkelijke vraag. Want hebben wij nog wel de moed om te *zien*? Om echt te kijken. Of sluiten we onze ogen maar liever, want wat kunnen wij nou eenmaal doen?

Kan een Ekklesia, kan déze Ekklesia een plaats zijn om de grote woorden uit de traditie waarin we staan – gerechtigheid, vrede, menswaardigheid, liefde, solidariteit – te zingen en elkaar zo vast te houden in de hoop dat die woorden waargemaakt kunnen worden. Waar we voelen en proeven hoe ze eruitzien, die woorden, wanneer we brood en wijn delen. Het zijn *vreemde* woorden, zongen we. Woorden uit een andere tijd, een andere cultuur. Alle zevende dagen komen we bij elkaar en proberen er chocola van te maken. Wat betekenen ze eigenlijk precies? En hoe kunnen we ze hier en nu een beetje *waar*-maken?

Chagall gaf de drie gasten van Abraham vleugels, een bekende traditie ook bij icoonschilders die het verhaal verbeeldde. Maar in de tekst gaat het gewoon over ‘mannen’ en een van hen wordt in de loop van het verhaal dan aangeduid als de God met die vierletternaam, JHWH. *Wij die zo graag God willen zien*, zongen we vorige week, *wij zien het gezicht dat ons aankijkt, te*

ongelegener tijd. Dáár, in dat gezicht is God te vinden, zegt de dichter het verhaal na. In de ongenode gast. Die zomaar op de stoep staat, ook als het niet uitkomt.

In de Griekse vertaling van de Hebreeuwse bijbel, de Septuaginta, is 'ekklesia' de weergave van het Hebreeuwse woord qahal, dat 'bijeengeroepen' betekent. 'Ekklesia' drukt dus ook iets uit van: we voelen ons *geroepen* of, anders gezegd, *aangesproken* door de woorden, de verhalen die hier klinken – zoals de oude man in het verhaal vandaag werd aangesproken. De vraag is dan: kunnen die aansprekende woorden ook *waar* worden? Als we de man uit ons verhaal woorden in de mond zouden leggen, wat zou hij gezegd hebben? *We willen dat het zo is, we hopen dat het zo wordt, we denken dat het niet kan, we zingen dat het zal zijn*. Zoiets?

Een *oefenplaats*, zo noemen we onszelf ook wel eens. Voor deze Ekklesia - en voor onze samenleving - hoop ik dat we ons, met alle grote en onmogelijke vragen die dat met zich meebrengt, blijven oefenen in gastvrijheid. Dat we de moed blijven opbrengen om ons te laten bevragen door die grote woorden en verhalen die ons willen weg-roepen, loszingen. *Opdat je op weg wordt gezet om vrede*. Zo eindigen we onze zegen vaak en zeker vandaag – op Vredeszondag. Want vrede en gastvrijheid hebben veel met elkaar te maken, zoals Babs Gons ter gelegenheid van Prinsjesdag schreef. Ik lees een paar strofen uit haar gedicht. Het heet: *Wat we verdedigen*.

Wat we verdedigen

sterke legers worden niet slechts gebouwd
door zwaar materieel en gebeden
defensie begint bij omarmend rijm

[...]

bij weten wat we buitensluiten
wie we welkom heten
wie we tot zondebok maken

[...]

een land dat zich wapent
begint bij ontwapenende ontmoetingen
buiten bubbels
buiten het isolement van die ene mens
in de nabijheid van vele anderen

want om een macht
tot een andere macht te verheffen
zullen we elkaar moeten treffen

niet om elkaar te vrezen
en te verdelgen
maar om elke dag
opnieuw te beginnen